

- документальне суспільство, 440 с.
1. Леонтьев Д.А. Психология свободы: к постановке проблемы самодетерминации личности // Психологический журнал. – 2000. – Т.21. – №1. – С.15-25.
  2. Максименко Н.Ю. Психологія адиктивної поведінки: Навчальний посібник. – К.: Видавничо-видавничий центр "Київський університет", 2002. – 308 с.
  3. Огурцов А.П. Альтернативные модели анализа сознания: рефлексия и понимание // Проблемы рефлексии. Современные исследования. – Новосибирск: Наука, 1987. – С. 13-19.
  4. Психология зависимости: Хрестоматия / Сост. К.В.Сельченко. – Мн.: Харвест, 2004. – 592 с.
  5. Сельченко В.И., Исаев Е.И. Основы психологической антропологии. Психология человека: Экзистенциальная психология субъективности. Учебное пособие для вузов. – М.: Школа-Пресс, 1995. – 384 с.
  6. Ткач Б.М. Сучасний стан проблеми адиктивної поведінки в Україні // Проблеми загальної та педагогічної психології: Зб. наук. праць Інституту психології ім. Г.С.Костюка АПН України. – К., 2003. – Т.V., ч.4. – С. 329-334.
  7. Ткач А.А. О путях описания психологических механизмов рефлексии // Проблемы рефлексии. Современные комплексные исследования. –Новосибирск.: Наука, 1987. – С.68-75.
  8. Франкл В. Человек в поисках смысла: Сборник / Пер. с англ. и нем.; Общ. ред. Л.Я.Гозмана и Д.А.Леонтьева; вст. ст. Д.А.Леонтьева. – М.: Прогресс, 1990. – 368 с.
  9. Шваровский Г.П. Избр. труды. – М.: Шк.культ.полит., 1995. – 800 с.

Л.І. КОТИК

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ЧИННИКІВ НА ДЕМОГРАФІЧНУ СИТУАЦІЮ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

В статті розкриті загальні особливості впливу соціально-економічних чинників на демографічну ситуацію населення і розселення Івано-Франківської області. Увага зосереджена на розвитку соціальної й медичної сфер господарювання та галузей промисловості.

В статье раскрыты общие особенности влияния социально-экономических факторов на демографическую ситуацию населения и расселения Ивано-Франковской области. Внимание сосредоточено на развитии социальной и медицинской сфер та отраслей промышленности.

General tendencies the influence of social-economic factors on the forming the of Ivano-Frankivsk region were opened in the article. The attention is stressed on the development the social and medical sphere, the branches of industry.

Роль соціально-економічних факторів у розвитку і територіальній організації населення Івано-Франківської області важко переоцінити. Одним із завдань, які вони вирішують, є створення такого соціально-економічного середовища існування населення, яке було би здатне забезпечити не тільки мотивацію людей до напруженого ритму життя, але і гарантувати повноцінне відтворення населення, розвиток особистих якостей індивіда. Слід мати на увазі, що мова йде не про абстрактну людину взагалі, а про конкретну кількість проживаючих в регіоні, які формують його демографічну ситуацію. Остання визначає доцільні умови розвитку соціально-економічної сфери, а також її територіальну організацію. Проте існує і зворотній зв'язок: соціально-економічна ситуація території може модифікувати демографічну ситуацію, у бажаному для неї варіанті. Останній може бути як позитивним – стимулювання народжуваності, продовження середньої тривалості життя населення, так і негативним – різке скорочення населення через економічні потрясіння, соціально-психологічні стреси, зумовлені трансформаціями наявної економічної системи [2].

Крім того, населення регіону не функціонує саме по собі, а у тісному зв'язку з об'єктами соціально-економічного комплексу регіону, для прикладу, трудові ресурси певної кількості з відповідним рівнем освіти, кваліфікації, бажанням працювати, ментальними уявленнями про працю, вимогами до умов праці і т.д. Наприклад, розробка в Івано-Франківській області покладів нафти і газу (район м. Долини) спричинила переорієнтацію зайнятості населення цих територій у відповідні сфери господарства (з сільського господарства у нафто-газовидобування і нафтохімію). Аналогічна ситуація відбулася і у Калуському районі, де на базі потужного хімічного підприємства (до 1991 р. – ВО "Хлорвиніл", з 1999 р. ЗАТ "ЛУКОР") сформувався відповідна специфіка зайнятості населення –

на 2004 р. у структурах ЗАТ "ЛУКОР" було задіяно 23% працездатного населення міста (14 тис. осіб).

У зв'язку з значними запасами лісу в області добре розвивається і лісогосподарський комплекс. Відповідно до цього в Болехові, Снятині та Тлумачі в зайнятості населення переважають працівники даної сфери, крім того тут розвинулася і освітня сфера відповідного профілю: навчальні заклади лісогосподарської та деревообробної спеціалізації.

Функціонування агропромислового комплексу є вагомим фактором для розвитку сільської населення. Його розвиток і модифікація впливає не лише на структуру зайнятості сільської населення, але й на демографічну ситуацію на селі, формування поселенської мережі і т.д. Наприклад, на сьогодні агропромисловий комплекс Івано-Франківської області зазнає процес реструктуризації та приватизації. Вони забезпечують перерозподіл державної власності між "новими" власниками в контексті трансформації економічної системи регіону. На практиці це призводить до занепаду соціальної сфери на селі, оплотом якої у советські часи були колгоспи, до перерозподілу сільськогосподарських колгоспних земель між населенням сіл, у володінні яких є ці землі. Такі процеси негативно впливають на демографічну ситуацію на селі: надто великі приватні земельні ділянки приводять до фізичного виснаження людей, відбувається інтенсивне залучення неповнолітніх дітей у сільськогосподарські роботи (відповідно знижується рівень освіти). Крім того, відсутність інших місць прикладання праці крім сільськогосподарських робіт, приводить до відтоку мешканців сільської місцевості в місто. Ці процеси, для Іванофранківщини на сьогодні трансформувалися в "заробітчанську міграцію", що за оцінками соціологів охопила в області кожен другу сім'ю на селі [1].

Соціальна й медична сфера Івано-Франківської області зараз перебуває на межі катастрофи. Різке скорочення державного фінансування, а також місцевих дотацій привели до їх цілковитого зuboжіння, а відповідно вплинули на погіршення демографічної ситуації. Так, в області зросло кількість смертей через недбалість у лікуванні, збільшилося число новонароджених з фізичними та розумовими вадами, підвищився рівень аварійності на виробництві. В той же час матеріальне зuboжіння населення (30% населення області живе за межею бідності – їх середньомісячні доходи не перевищують прожиткового рівня) [3] не дає змоги користуватися новоствореними приватними лікарняними закладами – медичний центр "Здоров'я" (м. Івано-Франківськ), "Монада" (м. Калуш), чи відвідувати заклади відпочинку та реабілітації здоров'я.

Транспортний комплекс вагомо впливає на демографічну ситуацію в області – він забезпечує зв'язок населення з оточуючим середовищем з однієї сторони і є виразником густоти заселення території та показником вектору направленості зв'язків з іншою. Станом на 2001 р. загальна довжина залізниць загального користування становила 479 км. Головними залізничними магістралями є Львів–Івано-Франківськ–Чернівці, Тернопіль–Рогатин–Стрий, Івано-Франківськ–Київ та ін. У горах поширеними є вузькоколейні залізниці, що використовуються для перевезення лісу (до Вигоди, Брошнів–Осади).

Автомобільний транспорт області також добре розвинутий. Загальна довжина автомобільних шляхів – 4,4 тис. км, пересічна густина автомобільних шляхів – 318,7 км на 1000 км² [3]. Головні автомагістралі проходять від Івано-Франківська до Львова, Києва, Ужгорода. Івано-Франківськ має добре розроблене автомобілесполучення з іншими країнами, як то з Польщею (Варшава, Люблін, Краків, Жешув), Чехією (Прага) і т.д.

В цілому, збалансована з довкіллям розбудова господарського комплексу регіону позитивно впливає на формування демографічної ситуації регіону. Вона стимулює скорочення смертності, продовження середньої тривалості життя населення, а також знаходить своє безпосереднє відображення у зміні структури зайнятості населення, яка є виразником економічної моделі розвитку регіону.

Література

1. Носарева Людмила. Гроші батьків не замінять // Дзеркало тижня, № 13 (438), 5 квітня 2003 р.
2. Прибиткова І.М. Основи демографії. – К.: АртЕк, 1995. – 256 с.
3. Статистичний щорічник Івано-Франківської області за 2003 рік. – Івано-Франківськ: Івано-Франківське обласне управління статистики, 2004.
4. Шаблій О.І. Суспільна географія: теорія, історія, українознавчі студії. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2001. – 744 с.
5. Шевчук Л.Т. Основи медичної географії. – Львів, 1997. – 168 с.